

สถานการณ์โรคเบาหวานในประเทศไทย

สถานการณ์โรค/ภัยที่สำคัญ

๕ โดย ดร.อัญชลี สิริพิทยาคุณกิจ

สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

✉ sunchale@health.moph.go.th

เบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่พบบ่อยและเป็นที่คุ้นเคยกันดีในประชากรไทย ซึ่งทำให้ประเทศต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายอย่างมหาศาลในการดูแลสุขภาพพยาบาลผู้ป่วยเบาหวานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มพบว่าเป็นโรค จนกระทั่งผู้ป่วยเสียชีวิต ค่าใช้จ่ายที่มีราคาแพงมากเพราะเมื่อผู้ป่วยเป็นเบาหวานแล้ว มักจะเกิดภาวะแทรกซ้อนตามมา ที่สำคัญได้แก่ โรคหัวใจ ไตวาย ตาบอด การตัดเท้าหรือขา การป้องกันควบคุมโรคเบาหวานในประชากรทั่วไปเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องวางแผน จัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้คนไทยทุกคนมีความตระหนัก และเกิดพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้คนไทยเกิดความกลัว และมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องได้ คือสถานการณ์การป่วย การตาย เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์นั้น หากให้ข้อมูลในสภาวะที่ยังอยู่ในความปกติ ก็มักไม่สนใจและไม่ใส่ใจ แต่ถ้าเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นความตาย ความทุกข์ทรมาน นั้น ส่วนใหญ่จะสามารถชักจูงให้รับรู้ เกิดความตระหนัก และปรับเปลี่ยน พฤติกรรมบางอย่างได้ เพื่อความมีสุขภาพดีของตน

ข้อมูลการตายเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของโรค จากสถิติสาธารณสุขในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา (ตารางที่ 1) พบว่า จำนวนผู้ตายและอัตราตายโรคเบาหวานสูงขึ้นตามลำดับเวลา ทั้งในภาพรวม และในแต่ละเพศ โดยในปีล่าสุดพบอัตราตายโรคเบาหวานต่อประชากรแสนคน เท่ากับ 12.3 (จำนวน 7,665 ราย) อัตราตายโรคเบาหวาน ในเพศชาย 9.5 ต่อประชากรแสนคน (จำนวน 2,941 ราย) ในเพศหญิง เท่ากับ 15.0 ต่อประชากรแสนคน (จำนวน 4,724 ราย) อัตราส่วนการตาย ชาย : หญิง เท่ากับ 1 : 1.6

หากพิจารณาข้อมูลการป่วยซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องแบกรับนั้น พบว่า ประเทศไทยต้องเสีย ค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพพยาบาลผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นทุกปี สถิติล่าสุดพบจำนวนผู้ป่วยในที่ได้รับการรักษาจาก สถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2547 จำนวน 247,165 ราย คิดเป็นอัตราป่วยเฉพาะผู้ป่วยใน เท่ากับ 444.16 ต่อประชากรแสนคน ข้อมูลการป่วยนี้เป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะยังมีผู้ป่วยเบาหวานอีก กลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่ไม่ไปใช้บริการรักษาจากโรงพยาบาลเอกชน หรือคลินิกเอกชน อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลที่รวบรวม ได้ตามระบบ (ตารางที่ 2) ก็สะท้อนให้เห็นแนวโน้มขนาดปัญหาโรคเบาหวานได้ในระดับหนึ่ง หากพิจารณาอัตรา ผู้ป่วยในในแต่ละภาคและในภาพรวม พบว่า อัตราผู้ป่วยในมากที่สุดในภาคกลาง รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ และภาคเหนือ สำหรับภาคใต้มีอัตราผู้ป่วยต่ำสุดทุกปี (รูปที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เสียชีวิต และอัตราตายด้วยโรคเบาหวานต่อประชากรแสนคน

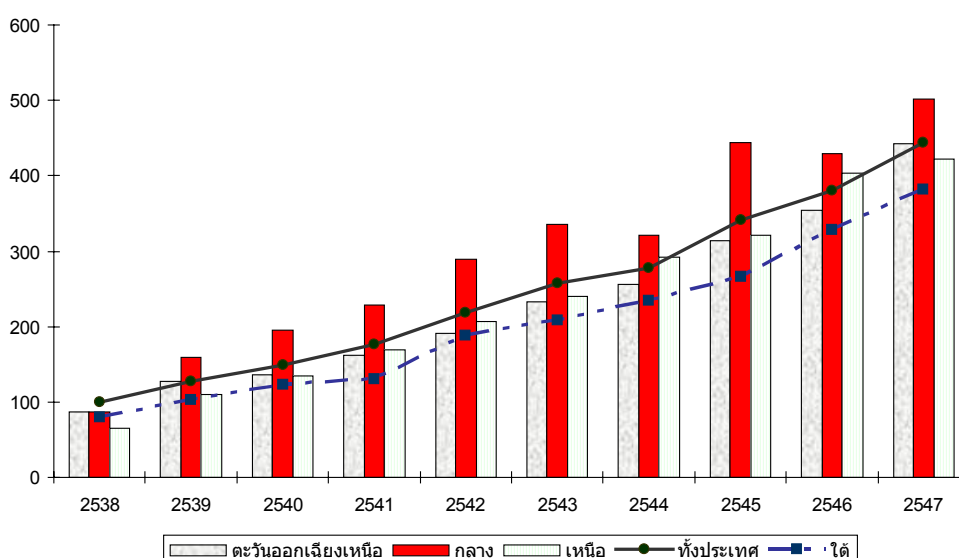
จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2537 - 2547

พ.ศ.	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน(ราย)	อัตรา	จำนวน(ราย)	อัตรา	จำนวน(ราย)	อัตรา
2538	1,774	6.0	2,609	8.8	4,383	7.4
2539	2,104	7.1	3,324	11.1	5,428	9.1
2540	1,798	6.0	2,754	9.1	4,552	7.5
2541	1,862	6.1	2,975	9.7	4,837	7.9
2542	2,679	8.7	4,321	14.0	7,000	11.4
2543	2,948	9.6	4,610	14.8	7,558	12.2
2544	3,035	9.8	5,138	16.4	8,173	13.2
2545	2,773	8.9	4,610	14.6	7,383	11.8
2546	2,508	8.0	4,155	13.1	6,663	10.6
2547	2,941	9.5	4,724	15.0	7,665	12.3

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ป่วยในและอัตราป่วยด้วยโรคเบาหวานต่อประชากรแสนคน จากสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขส่วนภูมิภาค และรายภาค พ.ศ. 2537 - 2547

พ.ศ.	ทั่วประเทศ		เหนือ		ตะวันออกเฉียงเหนือ		กลาง		ใต้	
	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตรา
	(ราย)		(ราย)		(ราย)		(ราย)		(ราย)	
2538	53,760	100.11	11,342	65.28	19,837	86.28	16,690	87.31	5,891	79.96
2539	69,114	127.49	13,077	109.51	26,294	126.60	21,757	158.32	7,986	102.95
2540	81,601	148.7	16,235	134.9	28,408	135.4	27,250	195.1	9,708	123.3
2541	97,564	175.7	20,458	168.7	34,312	161.7	32,349	228.1	10,445	130.5
2542	121,547	218.9	24,991	206.1	40,508	190.9	40,964	288.9	15,084	188.4
2543	142,088	257.59	29,087	240.13	47,508	232.28	48,433	336.14	17,060	208.43
2544	151,115	277.71	32,327	291.86	52,597	256.44	46,798	321.33	19,393	234.65
2545	187,141	340.95	39,036	321.59	64,604	313.46	61,224	444.45	22,277	266.35
2546	213,136	380.75	48,870	403.20	73,315	354.34	63,153	429.35	27,798	328.66
2547	247,165	444.16	50,496	422.02	90,710	441.97	73,624	501.10	32,335	381.93

รูปที่ 1 อัตราผู้ป่วยในโรคเบาหวานต่อประชากรแสนคน จากสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขส่วนภูมิภาค และรายภาค ประเทศไทย พ.ศ. 2537-2547

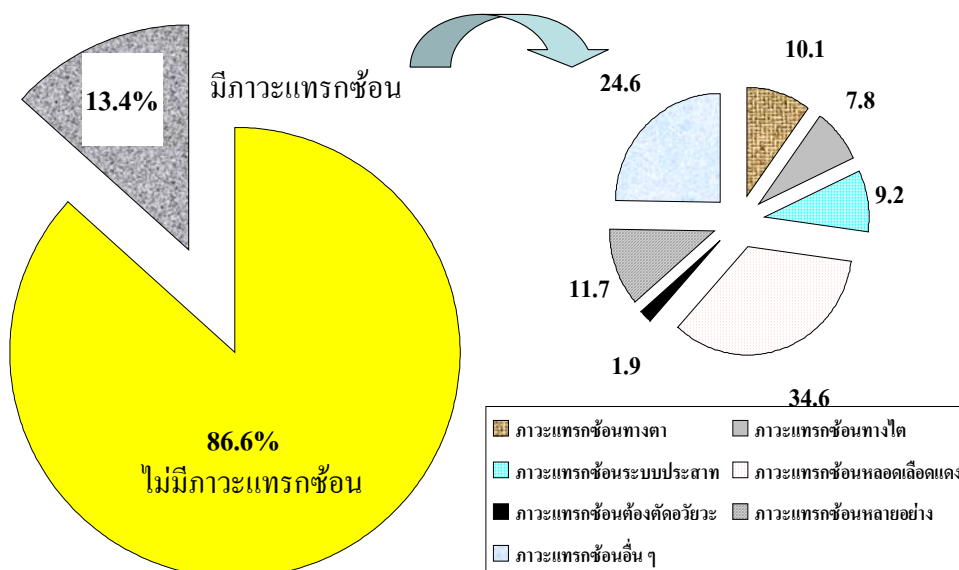
แหล่งข้อมูล สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

ผลการเฝ้าระวังโรคเบาหวานทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในที่ได้รับการขึ้นทะเบียนผู้ป่วยเบาหวาน ในฐานะข้อมูลการเฝ้าระวังของสถานพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 26 จังหวัด ที่ส่งสรุปรายงานการป่วย มีดังต่อไปนี้ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สมุทรปราการ ลพบุรี นครปฐม กาญจนบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ มหาสารคาม อุตรดิตถ์ ร้อยเอ็ด กำแพงเพชร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร ตรัง ยะลา ปัตตานี สตูล และสงขลา พบจำนวนผู้ป่วยเบาหวานทั้งหมด 228,309 ราย เป็นเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อน ร้อยละ 13.4 หากคิดสัดส่วนเฉพาะในกลุ่มที่มีภาวะแทรกซ้อน พบภาวะแทรกซ้อน

หลอดเลือดแดงมากที่สุด ร้อยละ 34.6 รองลงมา ได้แก่ ภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ ร้อยละ 24.6 และภาวะแทรกซ้อนหลายอย่าง ร้อยละ 11.7 สำหรับภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ แสดงในรูปที่ 2

จำนวนผู้ป่วยเบาหวานเพศชาย เท่ากับ 74,744 ราย เพศหญิง เท่ากับ 153,565 ราย อัตราส่วนชายต่อหญิง เท่ากับ 1 : 2 พบเบาหวานที่มีภาวะแทรกซ้อนในเพศชาย เท่ากับ ร้อยละ 12.8 ภาวะแทรกซ้อนในเพศหญิง เท่ากับ ร้อยละ 14.1 สัดส่วนภาวะแทรกซ้อนที่พบอาจต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากหลายแห่งไม่ระบุนิติบัญญัติภาวะแทรกซ้อน ขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับแก้ข้อมูลการวินิจฉัยโรค หากพิจารณาการเกิดโรคเบาหวานตามกลุ่มอายุ พบการป่วยสูงสุดในกลุ่มอายุ > 60 ปี ร้อยละ 45.6 รองลงมา ได้แก่ อายุ 50 - 59 ปี ร้อยละ 29.5, อายุ 40 - 49 ปี ร้อยละ 17.9 และ อายุต่ำกว่า 40 ปี ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ สำหรับจำนวนผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับรายงานในแต่ละจังหวัด มีจำนวนระหว่าง 722 - 38,531 ราย จังหวัดที่มีการรายงานมากที่สุด คือ นครราชสีมา รองลงมา ได้แก่ ร้อยเอ็ด (20,253 ราย) และ กาญจนบุรี (18,344 ราย) จำนวนผู้ป่วยในบางจังหวัดที่มีจำนวนน้อยเนื่องจากยังไม่ครอบคลุมทุกอำเภอ เมื่อคิดอัตราป่วยโรคเบาหวานในแต่ละจังหวัด จำนวน 24 จังหวัด พบอัตราป่วยมีค่าระหว่าง 382.46 - 2,282.15 ต่อประชากรแสนคน โดยพบอัตราป่วยสูงสุดที่จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมา ได้แก่ อ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา อัตราป่วย 1,887.09 และ 1,830.05 ต่อประชากรแสนคน

รูปที่ 2 ผลการเฝ้าระวังโรคเบาหวาน พ.ศ. 2547

จำนวนผู้ป่วยเบาหวานจาก 26 จังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 228,309 ราย

สรุป โรคเบาหวานเป็นปัญหาสาธารณสุขสูงในประเทศไทย พบอัตราป่วยและอัตราตายเพิ่มสูงขึ้นทุกปี การแก้ไข ปัญหาโดยการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานควบคุมระดับน้ำตาลได้ดี การล้างไตกรณีไตวาย การ ผ่าตัดต่อเส้นเลือดเพื่อรักษาเท้า ล้วนเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายทาง จึงสมควรที่จะเร่งรัดมาตรการด้านการป้องกัน ควบคุมโรคให้มากขึ้น โดยการลดจำนวนผู้ป่วยเบาหวานในกลุ่มประชากรทั่วไป ต้องเน้นให้คนไทยทุกคนมีพฤติกรรม ถูกต้องเรื่องการบริโภค การออกกำลังกาย เรื่องสำคัญรองลงมาคือ การคัดกรองผู้ป่วยเบาหวานในกลุ่มที่มีความเสี่ยง เช่น อายุ > 40 ปี, อ้วน, ไขมันในเลือดสูง และความดันโลหิตสูง ทั้งนี้เพื่อให้การรักษาอย่างถูกต้องแต่แรก รวมถึงใน กลุ่มที่เป็นโรคแล้ว ต้องให้ความสำคัญกับการคัดกรองภาวะแทรกซ้อน เช่น การตรวจตา ตรวจไต และตรวจเท้า